

Sådan är utgångspunkten. Efter grundlänken följer tillämpningen på ett begränsadt område. Efter rättvisan följer kärleken, såsom evangelium kröner lagen. Vän af djurskyddet, hvarför arbetar du så oförstädd, hvarför ser du så sällan en varaktig frukt af ditt tålmodiga arbete? Därför att du tagit ditt värk styckevis; därför att du icke sett skogen för idel träd.

Djurskyddet är endast en provins af ett stort rike, endast ett område af den stora skyddstanken: rättvisa mot alla. Ensamt för sig, kan djurskyddet endast leda till lokala förbättringar. Det, som skall reformeras, är folktraditionen, sederna, lifsåskådningen. Förädla dessa, och en rättvis behandling af djuren skall följa som af sig själf.

Hvar by skall minnas, att den är fäderneslandet, hvar människa att hon är mänskligheten. Vi måste ju begränsa vårt arbete inom ett gifvet område för att uträtta något. Däri ligger djurskyddsföreningarnas berättigande. De äro som gatlyktoer i mörkret: en lyser ej långt, men de många upplysa nejden. Djurvännerna skola blott icke stanna vid sina lokala protester, de skola ständigt behålla samhällsreformen i sikte som grundtanke och slutändamål. Den enskildes mod växer och hans svaga försök få en helt annan bärkraft, när han vet, att hans seger eller nederlag är en seger eller ett nederlag för folk och mänsklighet.

„Rättvisa mot alla“ 1894.

Den fullkomliga kärleken.

Hvem har ej hört barn fråga? De äro oslippliga, dessa små frågare, de gå oss på lifvet. Försök ej att undkomma dem med allmänna fraser! De tyda dem på sitt sätt, de lägga märke till ord, som i vår otålighet

undfallit oss för att blifva frågaren kvitt, och dessa ord blifvit frön som ligga och gro i barnahjärtat, när vi längesedan ha glömt dem.

Lauri Simola och hans hustru Lisu hade ett litet magert hemman någonstades i landet. Det var knapt med utkomsten; kronan skulle ha sitt och prästen sitt och kommunen sitt; på resten skulle man lefva. Icke hade de råd att duka stora bord för sig själfva, än mindre för kraken. Tre barn hade de: två långbenta, ljushåriga pojkar, Lauri och Matti, och en flicka, Lena Lovisa, 6 år gammal. Hon var en späd stackare med bleka kinder och vackra, drömmande ögon, som skeno ibland så förunderligt klart, att de tyktes se folk tvärtigenom. Fadren, som var mindre begåfvad, hade flickan kärast, men den kloka och praktiska modern prisade sina axelbreda pojkar, som snart skulle sköta både spade och yxa.

Här funnos dessutom fyrfota och tvåfota hela raden: en häst, Pikku; tre kor, Kirjo, Karju och Haluna; sex får, tre getter, två svin, åtta höns, en vallhund, Krans, och en katt, Mirra. Alla hade en märkvärdig matlust. Hästen skulle hafva det bästa, han stod sig nog, men det var si och så med det öfriga sällskapet. När korna halfva vintern tuggat på halm, ville benen ej mera bära dem, när det led åt Valborgsmessan. Fåren lefde på torra löf, getterna gnagade bark af träden, svinen fingo diskvatten, potatisskal, rofstjälkar; men alla fröso de i kalla mörka uthus. Då skulle hönsen haft bättre inne i varma stugan, om ej pojkarne tussat Krans till ett folknöje på lediga stunder med den framgång, att alla hönsstjärtar voro defekta. Krans och Mirra försörjde sig själfva; harungar och talgoxar försågo dem med frukost, middag och kväll, när rättorna flytt från det toma vishuset.

Alt detta vore nu en lika vanlig som tarflig hvardagshistoria från en finsk bondstuga, om där ej kommit en knut på tråden.

Lena Lovisa hade ej kommit så långt i förstånd, att hon fått börja katekesen, men hon hade hört talas

om Gud och att honom skall man älska öfver allt annat. En gång vid kyndelsmessen hade hon stått med sin far under stjärnhimmelen och känt något inom sig, som kom henne att fråga: på hvilken stjärna bor Gud? Detta visste ej fadren, men han hade ganska förståndigt svarat, att Gud är öfverallt. Och detta svar, som fadren snart glömde hade grott hos flickan, så att hon kom ihåg det ännu långt in på sommaren.

Hände sig då, att Lena Lovisa en söndagsmorgon fick åka med far till kyrkan. Här hörde hon mycket talas om Gud, och då grodde, som ett grönt hjärtblad, det ord, som hon hört vid kyndelsmessen. När de åkte tillbaka från kyrkan vid middagstiden, begynte hon fråga, som barn brukar, när de gifva sig ingen ro, förrän de fått ett tillfredsställande svar.

— Far, hvad betyder det, att Gud är öfverallt?

— Det står i katekesen: allestädes närvarande. Det får du börja läsa i höst.

— Är Gud här i kärran?

— Ja, han är alltid med oss.

— Då skall du inte köra så hårdt, för att kärran skakar. — Är Gud där i stenen?

— Han är öfverallt, har jag sagt dig.

— Är Gud i videbusken?

— Hvarför skall du fråga så enfaldigt? Han är öfverallt.

— Ja, men är Gud i Pikku?

— Det står i skriften, att Gud är allt i alla.

— Men då är Gud också i brömsarna, som bita Pikku på halsen, fortfar den envisa frågerskan.

— Håll din mun! sade fadren otåligt.

Lena Lovisa teg en stund, men så kom det för henne, att hon vid kyrkan sett en död begravas i kyrkogården.

— Far, sade hon, var Gud i likkistan?

Lauri Simola aktade det under sin värdighet att besvara så dumma frågor, höll stilla och steg ur kärran.

Solen brände het, brömsarna stucko hästen på halsen, och här behöfdes en videkvist för att jaga bort flygfäna.

— Bryt inte, far, bryt inte! ropade Lena Lovisa från kärran. Gud är i videkvisten!

Fadren låtsade icke höra, bröt videkvisten och slog med den efter brömsarna. Ett par af dem nedfölla döda. — Slå ej, far! Slå ej, slå ej; Gud är i brömsarna! ropade åter flickan i kärran.

Lauri Simola steg i kärran utan minsta samvetsbekymmer och gaf hästen ett lätt rapp med tömskaften. Då började Lena Lovisa gråta. — Far, far, Gud är i Pikku; hvarför skall du slå Gud?

Ja, hvad skulle Lauri Simola svara på så betänkliga förebräelser? Han var en olärd man, och detta barn var ännu mycket okunnigare än han. Men om han varit den lärdaste filosof, skulle han ej ha kunnat bestrida, att detta okunniga barn fullt logiskt tillämpat hans egen utsaga. Var Gud öfverallt och allt i alla, så, hade han, Lauri Simola, brutit, slagit och dödat skaparen i hans skapade värk. De gudomliga sanningarna gå högt öfver våra hufvuden. Vi tillämpa dem efter vårt förstånd och våra samveten, som grumlats af så många fördomar och inrotade föreställningar, men vi komma aldrig längre, än till deras yttersta utkanter. Vi måste vara barn för att kunna fatta dessa sanningar hela, — barn, som ej döma efter reflexioner och förutsättningar, utan omedelbart efter det objektiva intrycket; därför måste vi också vara barn för att se Guds rike. Den vuxna människan söker beständigt undflykter för att bemantla sin kärlekslöshet. Gud har lagt jorden under vårt herravälde; Gud har skapat oss med många behof, som vi ej kunna fylla, utan att förgripa oss på den öfriga skapelsen; ja rundtomkring oss lefver hela naturen i ständig kärlekslös inbördes kamp för tillvaran, allas

krig emot alla; hvarför skulle då vi förgås i kärlekens själförsakelse?

Så säga *vi*, och när vi fångsla, plundra, röfva, slakta och döda, äro våra samveten lugna. Blott icke pina, icke misshandla, icke grymt döda, säger oss djurvännerna. Ack, äfven han är fången i förgänglighetens trældom; han ingår en kompromiss med den eviga kärleken, han säger till denna: jag vill vara barmhärtig i det eller det, men det öfriga måste jag lämna ovidrördt, jag förmår icke mer. Nej, han förmår icke mer; men hvad säger *Kristus*? „Hvad I hafven gjort den minste af mina bröder, det hafven I gjort mig.“ Vet du, läsare, den fullkomliga kärlekens lag? Ar Gud alt i alla så skall ock hela skapelsen vara oss helig; — märk: hela skapelsen, intet undantaget, altså icke blott människan, utan långt under henne djuret, växten, ända till den döda materien, som endast är skendöd, emedan vi ej kunna fatta hennes lif i Gud. Alt skall förädlas, intet förstöras! Detta och ingenting mindre. Alt därunder är brist. Och emedan alt därunder är brist, emedan vi ej kunna och ej vilja uppfylla den fullkomliga kärlekens lag, förödmjukar oss skriften med det vittnesbörd, att *ingen*, icke ens den bäste, den rättvisaste, den barmhärtigaste bland människor, är rättfärdig inför Gud, på det att all vår lön skall vara af *nåd*, och ej af förtjänst.

Lauri Simola var icke besvärad af mycket tänkande, men såsom hans ord hade grott i barnet, så grodde nu i honom barnets enfaldiga frågor och förebräelser. På söndagseftermiddagen sade han till sin hustru: det är skada, att Lena Lovisa är flicka; hon kunde annars blifva en bra präst.

— Den stackaren? sade modren. Hon pratar som hon förstånd till.

— Hon ville inte, att jag skulle slå Pikku, för att Gud är i alla sina skapade värk.

— Kantänka! Om någon har goda dagar, så är det Pikku. Bryr du dig om att de andra svälta, bara Pikku får sitt?

— Men hvarför låta vi dem svälta? menade Lauri betänksamt med handen vid örat, där alla goda råd gemligen äro till finnande.

— Hvarför? Skaffa foder och mjöl, nog skall jag sörja för födan!

— Och om vintern frysa de, — fortfor mannen undvikande. — Om Gud är i Pikku, så är han också i korna.

— Ja, och i fåren och getterna och hönsen och grisarna och Krans och Mirra, — gäckade Lisu. Hvad är detta för tokprat? Kräken äro skapade till vår nytta. De få nöja sig som vi ha råd till.

— Pojkarne reta Krans emot hönsen. Ser du ej huru tuppen blöder i kammen?

— Ja, jag ser, att du har också ett hål i tupp-kammen. Hvem har satt i dig det där?

— Lena Lovisa, svarade Lauri, förläget skrattande. Flickan lekte med spånor vid spisen. — Nå, Lena, sade modern, när barnet lutade sitt hufvud mot hennes knä, hvad är det du berättat för far? Söker du Gud i spånorna?

Gud är i alla, svarade Lena Lovisa, uppreparande fadrens ord. Och två underbart glänsande ögon tyktes se tvärt igenom det i lifvets mödor hårdnade hjärtat, som dock var ett modershjärta. Detta kunde ej motstå barnets blick. Afven i moderns själ blefvo de enkla orden ett groende frö.

— Den kloka, den praktiska Lisu Simola, — hon som härtills så öfverlägset lyssnat till enfaldiga barns joller, kände nu likasom en varm lufsström flöda in i henne från dotterns ögon. Detta barn visste mer än hon om Guds rike.

Ett år senare såg där annorlunda ut i Lauri Simolas stuga och ladugård. Dess invånare hade blifvit djurvänner och människovänner, emedan de blifvit någonting mycket mer, nämligen gudsvänner. Barnets ord och 13:de kapitlet af första Korintherbrevet hade blifvit dem öfvermäktiga.

Det finns ingen sann kärlek, som icke börjar och slutar i Guds kärlek. Utan den är barmhärtigheten endast en trasa af nåd och välgärningen endast en droppe balsam i ett haf af elände. Alt vårt värk är stycke-värk, men får sin betydelse af det hela, i hvilket vi ingå som gränd i världsaltet. Frimodig förtröstan, du som tror på en Gud, hvilken är alt i alla! Också du skall en gång blifva delaktig af den fullkomliga kärleken.

„Rättvisa mot alla“ 1894.

Ett bref från Z. Topelius.

I den styrelse- och revisionsberättelse, som Svenska Allmänna Djurskyddsföreningen afgifvit vid sin nittonde årssammankomst d. 31 maj 1894, ingår följande utdrag ur bref från Z. Topelius:

„Finlands nya djurskyddstidning „*Rättvisa mot alla*“ utkommer på svenska språket och annonseras i dessa dagar till prenumeration.“

„Mätte freden fortfara för att Europas rättskänsla ändtligen må vakna i stora och små frågor! Stormakterna behandla sina politiska kombinationer, hvilka i dag stå och i morgon fördunsta, som stora frågor, men däremot rättvisa mot alla, på hvilken hela samhället är bygd, som en liten bagatellfråga. De glömma, att sådana obetydligheter, som skydd för småfåglarne, invärka på

hela det växande släktets rättskänsla och därmed äro redan för närmaste framtid af oberäknelig vikt.“

„Här i Finland börja också vi äntligen få kvinnorna med i djurskyddsfrågan. Jag anser dem just på detta håll vara ovärderliga bundsförvandter, mottagliga som de äro för alla intryck och beredda till alla uppoffringar, men för plan och system behöfva de männen.“

„Det vore en lätt sak att kämpa mot afgjorda öppna motståndare, men det förefaller så ofta fruktlöst att kämpa mot likgiltigheten, vanorna och en oeffterättlig tradition. Det är att arbeta i bly — „gegen die Dummheit kämpfen die Götter selbst vergebens“.

„Vi strida icke för barmhärtigheten, den är känslornas flyktiga sak — vi strida för rättvisa, den är en stormakt och den skall segra, om också vi, som nu ha mod att hoppas dess seger, endast se nederlag omkring oss.“

„Rättvisa mot alla“ 1894.

Hvarför vi ingått i djurskyddsföreningen.

af Z. Topelius.

(Ur ett föredrag i Helsingfors d. 22 jan. 1891.)

Det är vinter derute, storm och snö, frusna böljor, mörker, tystnad, väntan. Människohafvet tillfryser aldrig. En af dess ständigt upprörda vågor har inträngt i denna lilla vik och söker en strand. Hvarför äro vi här? En tanke lifvar oss, en idé förenar oss. Vi vilja beskydda djuren mot människors orättvisa. Detta är ock en tidsvåg: vi vilja föra den långt ut i hafvet. I vår tid

vårkar associationen med massor på massor. Isolering finnes ej mer, allt står i förblindelse med allt, släktet blir solidariskt. Idéerna födas, som förr, i den tysta tanken, i hjärtats enrum, men de gå icke mer från granne till granne, de organisera nu lärar och draga ut att eröfra världen. De äro nu hafsvågor, ej mera insjöar. Vågen går fram, stiger och sjunker; skummet förgås; kvar står det, som är rotadt i eviga lagar.

Också vi gå ut att eröfra världen. Men hvarför äro vi här? Hvarför icke hällre i någon af dessa otaliga andra föreningar, som uppstå hvar dag rundtomkring oss och, likasom vi, armbåga sig fram? Alla dessa andra ha uppställt såsom sitt ändamål människors väl och ropa till oss, de fattiga djurens vänner: urväg, urväg! Plats för människan! Vänten, tilldess att vi alla välgörande, nyttiga, bildande föreningar uppfyllt vårt ändamål! Då, först då, kan det blifva tid att tänka äfven på djuren.

Vi tacka för påminnelsen. Denna tid skall tydligen aldrig randas för oss. Tillåten äfven oss att bana oss väg så långt vi förmå! Vi uppställa icke vårt mål lägre, än edert. Vi nöja oss, ej häller vi, med små smulor. Vi ämna ej tigga af eder barmhärtighetens nådebröd. Vi äro nog förmättna att vilja omfatta hela skapelsen, eder själfva, gode herrar och välmenta fruar, inberäknade.

Knapt har detta stolta svar i första förtrytelsen undfallit oss, innan vi känna en viss häpnad vid tanken på våra skyddslingars rang och värdighet i bredd med de andra föreningarnas. Nej, tänka vi, det är icke rådligt att ställa människan som anklagad inför vår domstol. Vi måste utfinna något sätt att göra henne till medintressent i vårt bolag.

Vi vända oss då till *nyttan* (läs: egenyttn). Vi säga till de hårdhjärtade: min vän, besinna din egen skada, om du misshandlar din häst, din boskap, din hund eller dödar de små fåglarna, som befria dig från så många skadedjur! Besinna huru mycken fördel du själf har af att behandla dem väl!

Tala till vinden! Hör han oss? Tror han oss? När hör lidelsen ens sin egen fördel? Huru bevekande sade man ej till sydstaternas plantageägare: misshandla ej dina slafvar, det är din egen vinst att behandla dem väl! Trodde han detta? Nej, han fortfor att gissla sin olyckliga slaf, tilldess att piskan drefs ur hans förlamade hand.

Nåväl, när vi här tala till döfva öron, låt oss tala till *känslorna*. Låt oss säga till de vehhjertade: tänk dig de arma djurens lidande! Föreställ dig, att du själf eller någon af dina kära finge lida så grymma smärtor! . . . Ja, de goda människorna höra oss gärna och röras ända till tårar. De känna värkligen ett oskrymtadt medlidande för de stackars djuren, när de se dem plågas eller höra deras plågor beskrifvas; men hvad de ej se eller ej höra omtalas, det är för dem icke till. De äro i dag med om allt, och i morgon ha de glömt, att någon lider på jorden, de själfva ha godt. Det är gungande väg: slå ärr i vattnet!

Trötta på dessa opålitliga bundsförvandter, vända vi oss åt ett håll, som måste vara det rätta: till *humaniteten*. Vi säga till föräldrar och skolor: hvarför uppfostren i vilddjuret i människan? Vetan i icke, att grymhet förhårdar, att råhet förvildar, att djurplågar också blifva människoplågar? . . . Ja, svarar människovännen, det är ju möjligt, jag vill tänka därpå. Och när han besinnat sig, kommer han till det resultat, att människan dock är det högre, och för det högre måste det lägre blöda. Är det tillåtet att döda djuret till människans föda, måste det också vara tillåtet att pina djuret för att bota människans plågor. Naturligtvis tillägger han, endast för *detta* ändamål.

Här ha vi altså vivisektionens berättigande. Det betyder föga, om resultatet betvivlas: slutsatsen är formellt riktig. Tillämpningen följer sedan på många håll. Läraren säger till sin elev: zoologin inhämtas bäst genom egen åskådning. Ja, gossen vill lära zoologi, alltså plundrar han fågelboet, skjuter lärkan och genomstinger

den sprattlande kålfjäriln med en nål. För det högre måste det lägre blöda.

Det är något ohållbart i denna bevisning. Humaniteten är mycket, men icke alt. Vore människan alt, hvad vore då Gud, hvad vore hans skapelse utan människan? Djurskyddet kan lika litet stöda sig på humaniteten, som det kan stöda sig på nyttan eller känslorna. Det kan anlita dessa tre, såsom man ju stundom är tvungen att köra på svag is; men man aktar sig väl att mura en fästning på isen. Det, som djurskyddet behöfver, det är ett fäste, en rättsgrund på samma gång i och utom människan, en skapelsens grundtanke, där det ej mer är fråga om högre eller lägre, bödel eller offer, lif jämfördt med lif och lidande jämfördt med lidande, utan helt enkelt om *rätt för alla*.

Rätt för alla, detta är utgångspunkten. Lägga märke till hvad denna fordran innebär, när den utsträcker till alt lefvande! Rätt mot en får ej vara orätt emot en annan; orätt mot människor får ej vara rätt mot djur. Börja med denna grundtanke; börja icke med människan, ty hon är endast en del af skapelsen. Börja med Gud ofvan henne och den lägre skapelsen under henne; nog följer sedan tillämpningen äfven på människovärlden.

Men då kommer ett inkast, svårare att besegra, än människans företråde som skapelsens krona. Hvar fins i hela den kända, synliga världen allas rätt? Öfveralt uppslukar den starke den svage: öfveralt är den enas död den andras bröd. Och i detta allas krig emot alla skulle människan, som ju återspeglar sin omgifning, ensam uppstålla som tillvarons regel till denna, af naturen och lifvet förnekade allas rätt!

Ack, mången klar tankegång och mångt blödande hjärta ha stått svarslösa inför denna skapelsens största gåta. Hvad ville vi icke gifva för att ej nödgas se det döende slaktdjurets förebrående blick! O, att vi då kunde fly långt, långt bort till någon aflägsen stjärna, där vi kunde lefva, som plantan, af en närande luft och ej ens

behöfde röfva från sädesaxet dess korn eller mäja af ången dess leende grönska!

Det svar, som vi läsa i romarebrevfets 8:de kapitel, slår oss med häpnad. För *vår* skuld, för vår själfviskhet, är alt lefvande på jorden underkastadt lidandet, sorgen, striden, döden, förgängelsen; för *vår* skuld går en gråt, en klagan genom hela naturen. Men såsom all denna ofrid är kommen för vår skuld, så skall den ock borttagas genom *vår* frigörelse från stoffets trældom. På oss väntar hela den kända skapelsen; vi hafva bundit henne, vi skola förlossa henne. Hvilket ansvar och hvilket hopp!

Två stora maningar framgå ur dessa siareord: vår solidaritet med den lägre skapelsen och vår plikt att påskynda frigörelsens dag. Förnekandet af allas rätt är endast en momentan lucka i den nuvarande världsordningen, och hvarje återställande af denna rätt är ett steg mot frigörelsen.

Men det rätta är en dömande makt, och då ingen af oss är skuldlös, kan häller ingen döma. Vi nögdas från rättvisan fly till *kärleken*, skapelsens första grundtanke, ur hvilken dock ytterst alt har utgått. Kärleken är mer än rättvisan, kärleken är alt, kärleken är Gud i hans skapade värk. Utan den förmå alla våra stora ord och goda ändamål intet. Öfver alt annat låtom oss älska Skaparen och bevittna vår kärlek med att älska hans skapelse. Kärlekens väsen är sådant, att den måste såsom en tyngdlag utströmma från det största till det minsta och åter från det minsta till det största. Ja, vi älska djurvärlden, men icke för dess nytta, icke för dess skönhet, icke för att denna vår kärlek förbättrar oss själfva, icke ens för den lyckliga känslan af barmhärtighetens egen lön i samvetets frid, utan för att vi älska Gud. Och omvänt, huru skulle vi dagligen bevittna hans kärleksfulla omsorg för det ringaste och mest förgängliga lif på jorden, utan att älska lifvets källa?

Se där, hvarför vi ingått i en djurskyddsförening. Vårt första intryck har varit en protest i vårt innersta mot dessa upprörande orättvisor, hvilka dagligen begås inför våra ögon mot skuldlösa lefvande varelser, utan att en bättre folksed och den starkares rättskänsla ännu fått makt öfver grymhet, råhet och tanklöshet. Men vår protest och våra förnuftsgrunder skulle vara vanmäktiga, om vi ej inlade i dem det bästa af oss själfva, vår kärlek till Gud och alt lefvande, människor och djur. Vi börja med rätt, och den finnes oss förutan, men vi fortgå och sluta med den personliga insats, som får sin öfvertygande kraft af ett lif i kärlek.

Sådana äro vi, djurvänner, svaga i oss själfva, lätt hänförda lätt missledda, kanske ofta vilsefarande om medlen, ehuru vi känna målet, men stadigt blickande framåt på alltings frigörelse. Vi komma och gå, stundom burna af tidens strömdrag, stundom hänade, oftare obemärkta, aldrig spårlosa. Efter oss blir dock något kvar: en tanke, som gror, en känsla, som vaknar, ett föredöme, som får en efterföljd, ingen vet hvar. Det är så med pioniererne för en framtid: den kommer nog; de själfva må glömmas. Nutidens arbete må ju fördelas på olika händer. Andra må värka för sina gagnande ändamål; vi arbeta för frid på jorden. Är icke detta också ett mål, för hvilket det lönar sig att lefva? Hvem är med och hvem är emot?

„Rättvisa mot alla“ 1894.

Majföreningarna.

Rättvisa mot alla skall icke vara en flyktig känsla af medlidande, som tycker det vara synd, när man ser någon lida orätt, men glömmet åter, när man ej ser det mer. Rättvisa mot alla skall vara en grundtanke,

som genomgår hela vårt lif och för oss bestämmer både känslor och handlingar. Antingen vi se eller icke se det orätta för våra ögon, skall det kännas för oss som vi själfva lidit en orättvisa. För Gud och för vårt samvete fins ingen skilnad mellan att döda en människa eller pina ett värnlöst djur; det är alt samma uppror mot Gud och samma förnedring af mänskligheten.

Men för att rättvisans heliga bud skall kunna genomgå och bestämna hela vårt lif, är det af en så afgörande vikt, att budet inplanteras redan i barndomen, där lifvets rötter gro. Hos alla barn, äfven de bästa, fins mycken medfödd själfviskhet; det är den, som skall förvandlas till kärlek och själförsakelse. Men hvad gagna alla förmaningar, alla sedebud, hvad gagnar det, om vi *veta*, ja om vi *vilja* det rätta, men icke *göra* det? Såsom vi lärt oss att tro utan gärningar är död, så är det också med rättskänslan. Alla goda förmaningar äro förspilda på barnen, om de ej öfvas att tillämpa det rätta i handling.

Detta kan nu ske på många sätt i hemmet och skolan, i synnerhet genom goda föredömen. Men något, som särskildt anslår ett barn, det är att, själf så svagt, kunna beskydda andra, som äro ännu svagare. Och därför har man gifvit barnen de små fåglarna till skyddslingar, icke blott därför att dessa äro så värnlösa och ofta så grymt förföljda, utan också därför, att de små fåglarna äro bland alla lefvande varelser i naturen de, som stå barnen närmast. Det är ju godt, om en hund, en katt, en häst är barnets förtrogna vän och lär det att älska djuren. Men en hund, en katt och en häst kunna försvara sig, när de misshandlas. Det kunna icke de små fåglarna, och det är detta, som anslår barnahjärtat. Det är en stolthet och en glädje att försvara de alra värnlösaste, att beskydda dem, som i hela den vida världen ej ha någon annan beskyddare, än Gud i himmelen och barnen på jorden.

Därför stiftades i Helsingfors den 1 Maj 1870 en *Majförening* till de små fåglarnas skydd, och dylika före-

ningar utbreddes sig snart öfver hela landet så att år 1878, funnos mer än hundra sådana och man räknade att omkring 30,000 barn voro inskrifna i dem. Men sedan afstannade denna stora rörelse inom barnvärlden, därför att den saknade samband och ingen mer stod i spetsen för den. Barnen vexlade om, och de äldre, som skulle leda dem, tröttnade. Många lärare i skolorna voro motståndare eller likgiltiga, därför att de ansågo gossarne böra få samla ägg och uppstoppa fåglar. Och nu kvarlefver endast här och där i landsbygderna en majförening, som ännu anser det löna mödan att skydda de små fåglarna i Guds kärlek och rättvisans tjänst.

Vi aftrycka här nedan Majföreningens *löften*. Det är ju möjligt, att deras *stadgar* ej funnit den riktiga formen, men stadgar kunna omskrivas efter vunnen erfarenhet. Löfterna innehålla grundtanken, och den, tro vi, kommer att lefva, om än Majföreningarna dö. De små fåglarnas skydd är endast utgångspunkten för en ny uppfostringslära, grundad på Guds kärlek och rättvisa mot alla.

„Den lilla Djurvännen“, 1894.

Ett bref från Z. Topelius.

Landsmän vid Mänttä bruk!

Jag har hört, att rättsinnade människor bland eder förenat sig om att beskydda värnlösa, misshandlade djur. Och för att ingen skall anse detta för en ny fåfångelighet af städernas herrskap, vill jag berätta för eder hvad meningen är med det, som man kallar *djurskydds-föreningar*.

Det är så, att om vi vilja vandra i Guds kärlek och Jesu Kristi efterföljelse, skola vi vara rättvisa och barmhärtiga mot alla lefvande varelser, människor och

djur. Gud älskar alla sina skapade värk; icke en sparf faller till marken utan hans vilja. Se hvilken ära Gud har bevisat äfven de osjäliga djuren, när världens Frälsare kallas *Guds lamm* och Den Helige Ande har nedstigit i skepnaden af en *dufva!* Människan är en högre skapelse, efter hon bär i sig Guds afbild, men just därför skall hon också likna Gud i rättvisa och barmhärtighet. Hon är satt till djurens herre och husbonde, alla äro de henne underdåniga och måste tjäna och lyda henne. Men hvad säger Gud om husbonden slår sina tjänare oförskyldt? Gud säger (Jak. 5: 4), att de misshandlades rop skall uppstiga till Herrens öron. Hvarje oskyldt lidande, som vi tillfoga djuren, utan nytta, utan nödvändighet, ofta blott för vårt eget nöje, är ett uppror mot Gud och skall uppstiga till himmelens tron för att vittna mot oss.

Vi förstå ju, att vi skola vara rättvisa och goda mot människor. Vi ha lagar, som förbjuda oss att göra människor orätt. Men det fins ingen sådan lag, som beskyddar djuren. Det är förbjudet att skada en annans husdjur; vi kunna också få plikta för andra grymheter, om någon anklagar oss; men hvar är den lag som kan hindra oss att i ondska och oförstånd piska våra hästar, svältföda våra kor, pina våra djur vid slakt eller låta fiskar och fåglar långsamt dö en grym död, i stället för att hastigt befria dem från deras lidande? Därför tycka många, att de kunna pina djuren huru de behaga, det angår ingen. De misstaga sig: det angår Gud mycket nära, och det angår äfven människor. Ty den, som af ondska pinar ett djur, han har ett sådant sinnelag, att han lika lätt kan mörda eller misshandla en människa. Barn bruka af oförstånd pina djuren. Men hvad blir det af barnen, om de få uppväxa med ett sådant sinnelag? När man frågar mördare och andra grofra förbrytare om deras barndom, får man höra huru de börjat med att rycka benen af en fluga, eller trampa på en lefvande groda, eller kasta stenar på småfåglar, eller lägga brinnande fnöske i öronen på en häst.

När nu människorna ha lagar, som skydda dem, och många välgörande föreningar, som hjälpa de fattiga, så ha några rättsinniga män och kvinnor tyckt, att man ej håller borde glömma de värnlösa djuren, som så ofta misshandlas, utan att någon lag beskyddar dem. Och då ha dessa män och kvinnor förenat sig för att söka förhindra orättvisorna och själfva föregå andra med fördömen af godhet och rättvisa. Men icke kunna de uträtta mycket hvar för sig, de måste försöka få folket med sig. De veta, att det fins många rättänkande människor, som vilja vandra i Guds kärlek och göra rätt emot alla, men som ej förut ha kommit att tänka på djuren. Till dem vända sig djurskyddsföreningarna och säga till hvarje husbonde och hvarje gårdsvärdinna och hvarje rättsinnad kristen: kom ihåg, att äfven djuren äro Guds skapade verk och skola vittna om oss på den yttersta dagen! Kom ihåg dina barn, att såsom de se dig göra, så göra de efter! Kom ihåg vårt land, att det i alla stycken må vara ett kristeligt land och icke behöfva blygas för andra länder genom orättvisor och öfvervåld mot de svaga och värnlösa!

Veten I hvad de säga om oss i andra länder? När en främling kommer till oss, så dömer han efter hvad han närmast för ögonen ser. Då säger han: här bor i Finland ett duktigt folk. De äro laglydiga, ärliga, gästfria; de kunna arbeta, de kunna läsa, de ha godt hjärta och godt förstånd; men, tillägger han, det är skada, att de äro så råa i sina seder. När man kommer till Finland, säger han, får man ofta se en full karl piska sin häst, utan minsta anledning. Och hur ser det ut i många ladugårdar och stall? . . . Ja, så säger han, och han kunde väl säga mera om oss, men han har ju sett så litet. Jag har rest utrikes i många länder, och ytterst sällan har jag sett någon körare slå sin häst; han bara klatschar med piskan i luften, när han vill skynda på. Jag har utomlands sett stall och ladugårdar också i fattiga torp och bondgårdar. Där är städat och snyggt, som i folkets egen stuga, där är ljusst från ordentliga

fönster. Råkar där rinna en bäck i granskapet, går där alltid en ränna med friskt rinnande vatten genom ladugården. Och när de så vårda sin boskap, kan man förstå, att de sätta värde på vänskap mot djuren.

Ja, jag säger ju icke, att alla folk utomlands äro lika rättsinnade. De längre söderut boende folken i vår världsdel kunna nog vara grymma mot djuren, ja grymare, än vi själfva. De fånga flyttfåglarna i nät om hösten och våren, de döda svalor och lärkor till hundratusental och sälja dem sedan plockade som läckerhet åt de rika. Själfva påfven i Rom brukar roa sig med att fånga svalor i nät. Men detta har väckt en sådan afsky hos andra, mera rättsinnade folk, att nu i sommar, i augusti månad, är där utlyst en sammankomst i Schveiz, där utskickade från många länder skola rådgöra om lagar för att beskydda flyttfåglarna.

Hvarför skall främlingen räkna oss bland de råa och grymma folken? Hvarför skall han ej hållre räkna oss bland de goda och upplysta? Det lönar sig ju att vara god emot djuren. Sköt din häst, din boskap, dina jaktmarker och dina fiskevatten som du sköter din åker, och de skola gifva dig bröd, när åkern ger missväxt! Se hvilka rika förrådskamrar Gud har gifvit Finland i dess skogar och sjöar! Men hvad göra människorna? De sköfva skogarna, de utplundra sjöarna under fiskens lek-tid, och sedan, när missväxterna komma, knota de, att Gud tager från dem deras dagliga bröd!

Jag säger icke detta för att jag skulle tro eder här vid Mänttä vara okunnigare eller mera hårdhärtade, än andra våra landsmän. Jag vet ju, att bland eder finnas kunniga, kloka och goda människor, som äro ett föredöme för andra. Men just därför skola dessa mera förståndiga och mera samvetsgranna förena sig för att lära folket någonting bättre. Det är som med nykterhetsföreningarna. När de först började, tänkte mången: hvad tjänar det till? Den, som super, han super ändå, och den, som är nykter, behöfver ingen förening. Men se nu, efter några år, hvad nykterhetsföreningarna redan

ha uträttat, och med Guds hjälp skola de med tiden aftvätta en stor skamfläck från Finlands folk. På samma sätt skola djurskyddsföreningarna aftvätta en annan skamfläck från folkets samvete. De skola i Guds kraft och i Guds kärlek implanta hos alt folk, börjande med barnen, rättvisa mot alt lefvande. Huru kan någon på samma gång vara rättvis mot människor och orättvis emot djuren? All rimlig välfärd, all kristen tro och all samvetes frid äro ju bygda på att göra rätt emot alla.

Nu står sommaren i sin fågning omkring oss, och hela skapelsen prisar Gud. Vi skola ock prisa Gud med att tjäna hans rike i rättfärdighet. Jorden är hans med alt hvad däruppå är. Finland skall vara ett kristet land, och dess folk skall bo i de rättfärdigas hyddor. Herrens mäktiga hand skall beskydda det mot alt ondt och låta det tillväxa i nåd och visdom från släkte till släkte.

„Rättvisa mot alla“ 1894.

Gråt icke, beklaga icke, gör något!

Rättvisa för alla är ett stort ord; det omfattar alt, naturen och människan, lefvande och döda. Att uppfylla detta ord i hela dess sublimes innehåll, det är ingenting mindre, än det fullkomliga, som vi svaga dödliga ej kunna uppnå, endast eftersträfvä; det ideal för människolifvet, om hvilket vår frälsare har sagt: „varen helige, såsom eder Fader i himmelen är helig.“ Men redan att säga det, innebär en förutsättning, att vi kunna följa hans maning i denna sinnelagets adelhet, som icke likgiltigt kan se någon eller något i världen oförskyldt lida.

Det är så med oss, att hvad vi ej förmå helt, det förmå vi delvis. Hvarje enskild handling af rättvisa är en protest mot orättvisan och innebär därmed i sig

rättvisa för alla. Vi kunna ej försvara en värnlös lefvande varelse, utan att på samma gång förneka våldet, grymheten och orättvisan deras rätt att förtrampa. Långt mindre kunna vi själfva, vid ett annat tillfälle, göra oss skyldiga till samma orättvisa, utan att förneka oss själfva och förvärka vår människorätt. Ty hvarje vår handling af rättvisa, hur obemärkt och anspråklös den än må vara, höjer vårt människovärde.

Men det skall vara handling, icke blott flyktiga känslor. Hvertill gagnar det, om jag förstår, om jag vill det rätta och icke gör det? Du, som gråter vid andras lidande, men icke rör hand eller fot för att afhjälpa det, gå, dela din dom med leviten, som fann den sårade vid vägen, besåg honom och gick hjälplös förbi!

Sederegeln, teorin betyder så föga, tillämpningen är alt. Säg i dag åt ett barn: du skall vara god mot djuren, och det svarar ja, ja, men i morgon begär det ägget från ett plundradt fågelbo, och när du ogillar plundringen, svarar den lille skrymtaren: jag har icke gjort det!

Äro vi vuxna, som vilja rätta vårt lif efter grundsatser, mera konsekventa än barnen? En man piskar sin trötta häst blodig; en handtlangare släpar efter sig en hund med snara om halsen; en fiskmånglerska sticker besmanets krok genom den lefvande gäddans käkar, en torghandlare har inpackat lefvande höns i en korg, där de ej kunna röra sig; en fågeljägare utbjuder sångfåglar i en trång bur, där de ej kunna lyfta en vinge. Hundrade åskådare och bland dem många rättänkande, bevittna dagligen grymheterna, men huru många göra något för att bestraffa eller förekomma dem? En ogillar dem tyst, en annan högt, de ofriga tiga likgiltiga. Här är bödeln, här offret, hvar är rättvisan? . . .

Polisen? Ja, polisen är skyldig att ingripa, polisen är lagens springpojke, men lagen fordrar åklagare, vittnen, domare. Hvem vill åklaga, hvem vittna? Ingen rör sig. Bödeln blir ostraffad; i morgon förnyas samma skådespel.

Och likväl finnes något, som är mäktigare än lagen, nämligen den allmänna rättskänslan. Om dessa hundrade likgiltiga åskådare eller hälften af dem — läte bödeln förstå, att de taga parti för offret, skulle han tvingas att godtgöra sin grymhet eller åtminstone icke förnya den. Men han har provvat sitt folk, han vet hvad det tål.

Ha vi också förstått, att vår likgiltighet som är intet annat än själfviskhet, gör mera ondt, än våra felsteg och våra brott? Frälsaren säger icke vid domen till de förtappade: du har mördat, du har stulit, du har vittnat falskt; han säger: du har *försummat* en gärning. Och huru mycket ha icke vi försummat! Mångens själfviska lif är alltigenom en kedja af försummelse mot kärlekens första bud.

Bort med dessa ofruktbara tårar, som förtorka med morgonens dagg och endast bevittna ett inbilladt medlidande. Bort med denna onyttiga klagan öfver andras grymheter, hvilken endast är fariséens bön i templet: jag tackar dig, min Gud, för att jag icke är så obarmhertig, som den eller den! Gör något! Bevisa med handling att du icke blott åskådar orättvisan, utan vill det rätta! Haf mod att vara god, och lämna åt de fega, de lata, de själfviska att med korslagda armar beskifva sig öfver världens ondsk!

„Rättvisa mot alla“ 1895.

Änglarnas julklopp.

Långt öfver stjärnehimmelen stå de stora, snöhvita änglafurstarne kring Guds tron och afbida hans budskap, som de skola utföra i världen. Bakom dem stå i långa rader barnens ljusblå änglar, om hvilka Jesus har sagt, att de se alltid Guds ansikte, som är i himmelen.

Det mörknar kring norra delen af jorden, det mörknar kring Betlehem. Stormarna rasa, regnet faller i strömmar öfver sydländerna, men långt i norr faller den hvita snön öfver döda blommor och vissnade löf. Julen tillstundar: skulle icke änglarna minnas julen! Huru kunna de någonsin glömma, att världens Frälsare föddes med evigt ljus i jordens mörkaste natt? Huru måste de ej alltid minnas sitt glada budskap då till Betlehems herdar och sin härliga lofsång, som alt från den natten går genom världen och upprepas hvarje jul i alla kyrkor, alla hem, där Guds lof bor, och alla barnahjärtan, som älska sin frälsare?

Nu stå barnens ljusblå änglar församlade för att sig emellan öfverlägga huru de denna jul skola vaka, varna, trösta och glädja barnen, för att där i alla hem må vara en rätt julglädje i Guds kärlek och för att Jesus må kunna vara bjuden hos dem till julgäst. Där han ej är närvarande, där är ingen rätt glad jul, där sjunga ej änglarna, där är ingen hjärtefröjd vid de rågade bord, där slockna ljusen i granen, och mörkret ser in genom snöiga rutor i mörka människosjälur.

Änglarna rådpläga sig emellan först huru de skola vaka i den heliga natten, när intet lefvande väsen på jorden får göra en annan illa, och sedan med hvilka gåfvor de denna jul skola glädja sina kära barn. Några säga: vi vilja gå till de fattiga, sjuka, hemlösa, öfvergifna, olyckliga och bedröfvade. Andra säga: vi vilja gå till fångelserna, till ödemarkernas drivvor, till skeppen på det mörka, stormiga hafvet, till öknarnas brännande sand och till grufvorna under jorden. Åter andra säga: vi vilja gå till de glada och lyckliga hemmen, där Guds lof bor; hvarför skulle vi glömma dem? Är icke den goda glädjen också en himmelsk gåfva i jordens sorger?

Vid det att de så berättar för hvarandra sina planer för julen, stå två skinande änglafurstar som solstrimmar midt ibland dem och säga till barnänglarna: oss är anbefaldt att vaka öfver rättvisa och barmher-